

Hop & bier te Poperinghe van 't jaar 1540 tot 1545 – Guido Vandermarliere

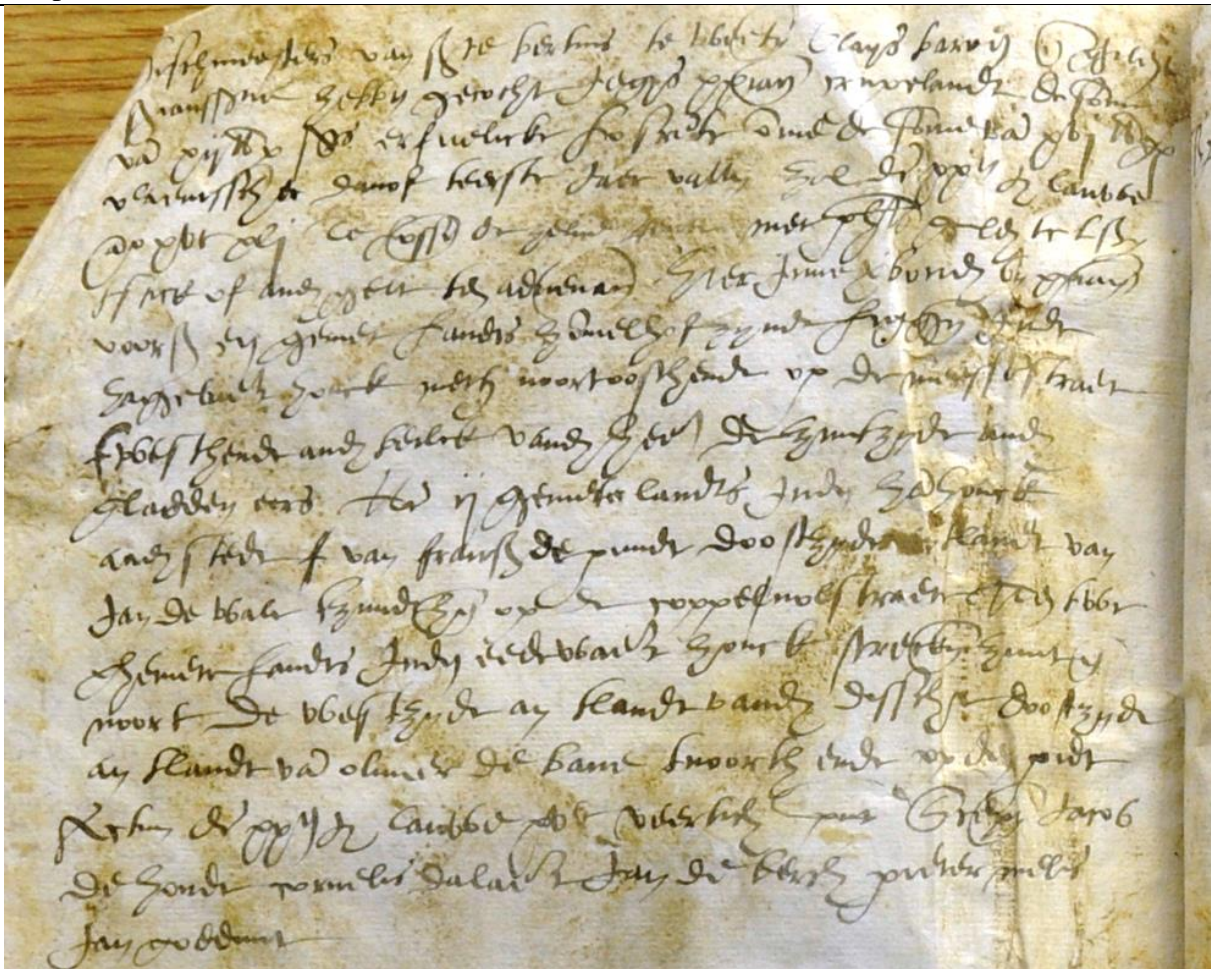
13 november 1540 - Renten - SAP394

Het oudste register van de renten – SAP 394 – heeft als eerste en oudste akte er ééntje waarbij Pieter de Nuwelare op de 13de november 1540 'gecocht' heeft 'jeghens een zekere marcs ende Janneken zyn wyf - een losrente en als borg stelt hij - twee gemeten 'ofte daerontrent' liggende inden Hypshouck.

Gezien de grote hap die uitgewreten is uit de eerste folio's, zijn de akten soms slechts ten dele te lezen.

De eerste akte binnen deze register waarin er sprake is van een hopveld dateert van de 20ste januari 1541 en gaat als volgt:

20 januari 1541 – **De dismeesters van Sint Bertins** geven een lening aan Christiaen Crupelandt. – SAP 394 – folio 3 verso

De dischmeesters van Sinte Bertins – te weten **Clays Baroen¹** ende **Ghilein Sherjanssone** heift ghecocht jeghens **Christiaen Crupelandt** de somme van xij pond parisis sjaers erfvelicke losrente

¹ Baroen = uit te spreken als Baroon

omme de somme van xvj – 16 - pond grooten vlaemsscher munte danof teerste jaer vallen zal den xxste in lauwe anno xvc xlj – *de aangepaste tijd is de 20ste januari 1542* - te lossen de zelve rente met philip guldens te L schele tstick of ander ghelt ten advenante –

Hierinne verbonden by Chrispiaen voorseid **een ghemet landts hommelfhof** zynde ligghende inde **Haghebaerthouck** metten noortoosthende op de **Meessenstraete** - twesthende anden **beilck vanden heere** – den zuutzijde anden **Gladden Eers**.

Item ij ghemeten landts inden **Hamhouck** anden stede van **Frans de Puudt** – doostzijde tlandt van **Jan de Wale**, tzuudtende op de **Coppernolstraete**

Item twee ghemeten landts in den Eedewaertshouck streckende zuut ende noort – de westzijde an tlandt vanden dissche – doostzijde an tlandt van **Olivier de Bane** – tnoorthende op de **Pudt**.

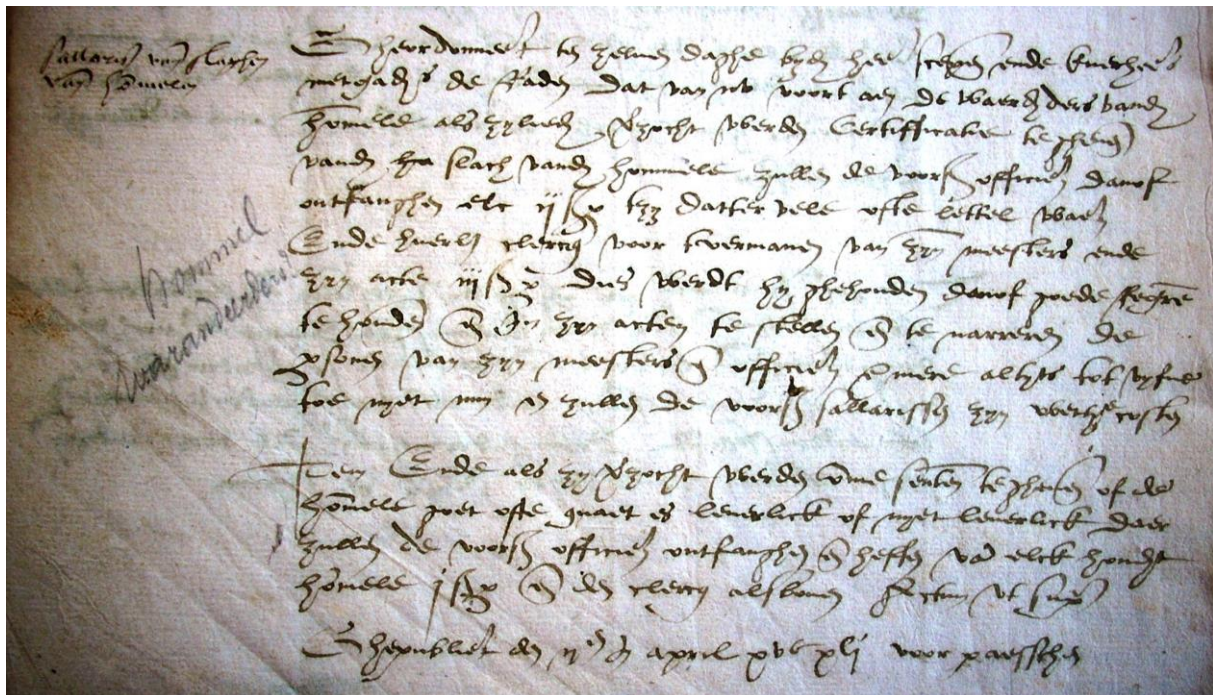
Actum den xxste lauwe xvc veertich – 1541

Present schepenen Jacob de Hondt, Cornelis Dalaert, Jan Deberch, Pieter Melis, Jan Godduut.

We constateren hierbij dat het hopveld in de Haghebaerthouck lag, dus buiten de port. We zullen verder zien dat heel wat 'hommelhoven' binnen de port lagen. De hopteelt was een teelt waaraan zowel de poorters als de boeren beoefenden.

2 april 1541 – **De Warrandeerders van de hoppe** – SAP 467 - Resoluties A

4 jaar na de stichting van de keurraad werd er een vergoeding voor de leden en de secretaris of 'knaap' van deze raad bepaald.

Gheordonneert ten zelven daeghe

Byden heere, schepenen ende burghmeesters metgaders de raeden

Dat van nu voorts aen de warendeerders vanden hommele

Als zylieden verzochth werden certificatie te gevene van den slach van de hommele,

Sullen de voorseyde officieren danof ontfanghen elc 1 scellinghen parisis

't zij dat er vele ofte luttel waeren

Ende haerlieden clercq voor 't vermaenen van zijn meesters ende zijn acte, 3 scellinghen

Dies werd hy ghehouden danoff jaere register te houden ende in zijn acten te stellen ende te narreren die personen van zijn meesters ende officieren

Te meere altyts tot vyfve

Soe nyet min en zullen de voorschreven salarissen zyn wethelycke costen

Item ende als zy versocht syn omme 't zelve te ghevene

Of de hommele goet ofte quaet es, leverlyck ofte nyet leverlyck

Daer zullen de voorseyde officiers ontfanghen ende heffen van elc hondert hommele 1 scelling

Ende de clercq als boven

Ghepubliceert den 2den april 1541 voor Paeschen

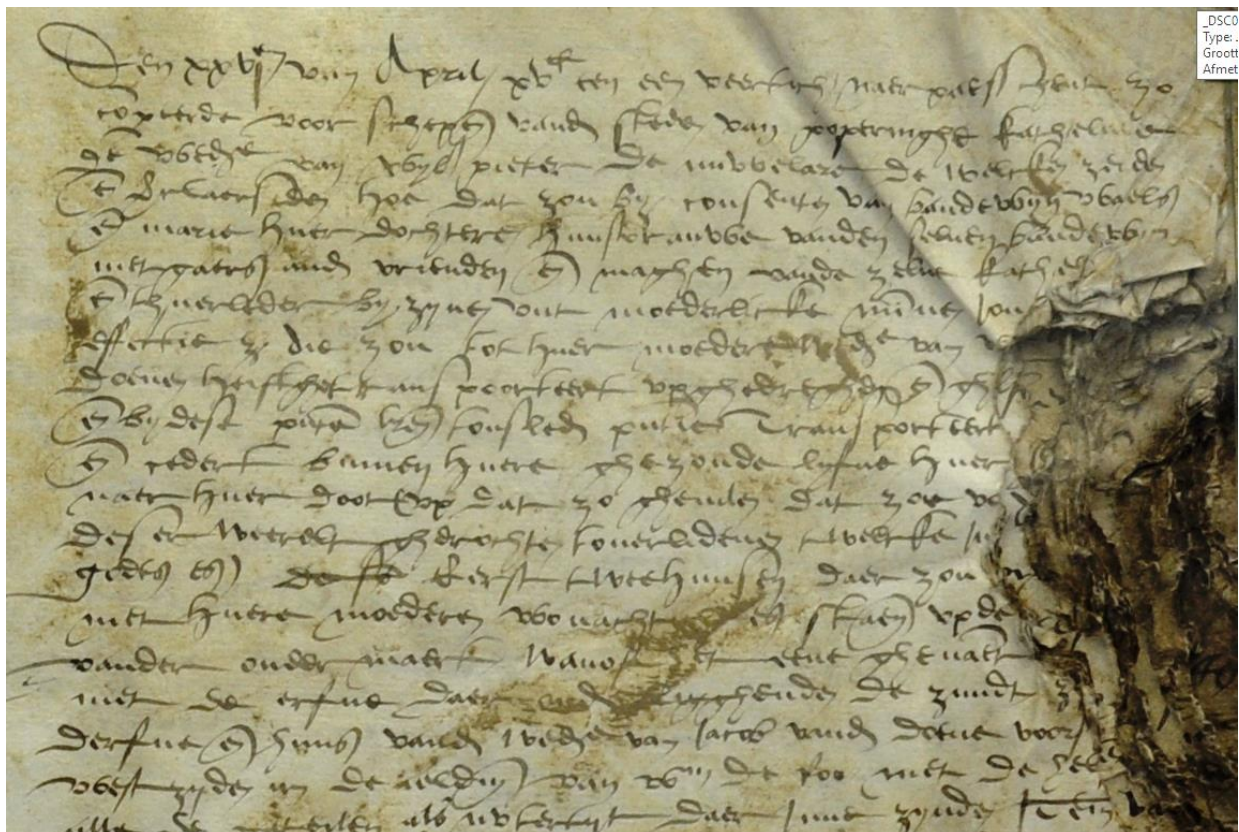
26 april 1541 – Uit moederlijke minne, jonste ende affectie – SAP 394 – Folio 10

Den xxvj van april xvc een veertich naer paesschen – zyn ghecompareert voor schepenen van deer stede van Poperinghe **Katheline de wedewe van wylen Pieter de Nuwelaere** – de welcke zeide ende verslaersde hoe dat zou by consente van **Baudewyn Waels ende Marie** haer dochtere – huusvrauwe vanden selven Baudewyn metgaders vande vrienden ende maghen vander zelve Kathelyne ende thuerlieder by zyne,

vut moederlicke minne, jonste ende affectie – die zou tot huer moedere – wedewe van wylen Jacob vander Doene – heift ghetransporteert ....

Ende by dese presente letteren .... Transporteert ende cedeert ... naer huer doot ...

Eerst twee huusen daer zou woont met huere moedere wonachtig is – staende upde zuutzyde vanden **Oude Maert** wanof heteene ghenackt met de erfve daer mede liggghende – de zuudtzyde an derfve ende huus vande wedewe van Jacob vander Doene voorseid - de westzyde an de aeldynghen van Willem De Roo met de zelve huuse ende alle de catheilen als nu tertyt daer inne zynde

Ten minste metgaders in goet refectie de zelve huusen te houdene ende renten daervut gaende zy jaerlicx te betaelen
Item noch een wee² metter ommelhove³ daer in liggende – groot vier ghemeten of daer ontrent metter oostzyde an tlandt van Jan van Stegghele – de zuudtzyde an **tleen van Jan Pickhavet** – de noortzyde an tlandt van **Alaert de Groote**
 Item noch twaelf ghemeten lants aen een liggende metter **westzyde an de schipvaart – tnoortende ande boomeloose pyt⁴** – oost ende zuudt an tlandt van **Fransis Widoot**

De 'Bomeloze pit' – is de beek die momenteel de Robaartbeek wordt genoemd. De noord-zuid bepaling is ook voor dit stuk wat disutabel. We zien hier op het kaartje van de atlas van de buurtwegen – anno 1841 – de vaart of de Schipvaart, waar de Robaartbeek in loopt. We zien ten 'zuiden' van dit punt eerst een 'sentier' of dreef lopen en dan verder de weg van Popeirnge naar Elverdinghe – toentertijd de Bruggeweg genoemd.

Item noch zes ghemeten landts liggende inde **Edewaerthouck** in diversche perseelen – eerst twee ghemeten landts of daer ontrent ghemeenen met Alaert de Groote metter oostzyde an tlandt van Jan Schurlens, tsuudende an Jan Quernen – toostcant ande kinderen van François Coppen

Item noch twee ghemeten streckende metter westcant ande kinderen van Jooris vander Werne – doestcant an derfve van Bavo van Caselle – tnoortende ande hofstede van Mael Anchiel
 Item een vierendeel lants lighende in derfve van Boudewyn de Schildere

Item noch een ghemet lants d'oostzyde an tlandt van dhoirs ende aeldinghen van **Jacques de Rupele** – de westzyde an tlandt van Jan van Stegghele – tnoortende an tvoorseide **hommelhove**

Item omme te vuldoenen vande voorzeide zes ghemeten noch een ghemet lants streckende metter oostzyde an tlandt van Jan van Stechghelen – tnoortende upde twee voorseide – de westzyde an tleen van Adriaen Pil

Zonder de zelve perselen te moghen belasten, berenten, vercoopen ofte eenichsins te benieuwen boven dat belast rente voer de doot vanden voorseide constituenten – anders keerende alle de voorseide perceelen naer de doot vande voorseide wedewe van Jacob vander Doene daert van rechtsweghe schuldich es.

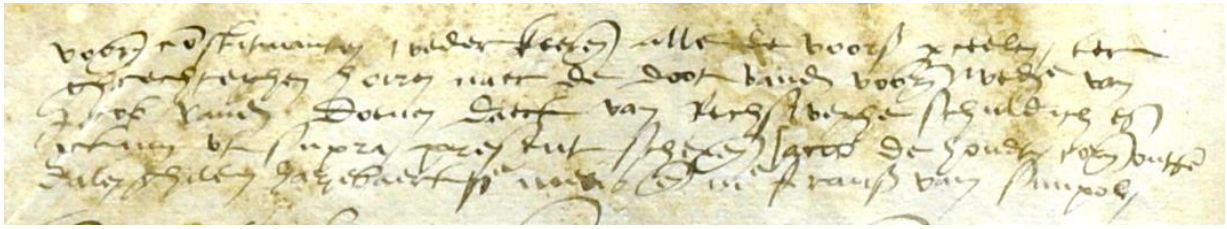
Actum ut supra

Present schepenen Jacob de Hondt - Cornelis Vutter Dale – Ghilein Hazebaert – Pieter Melis ende meester Frans van Simpol.

² Wee = weide

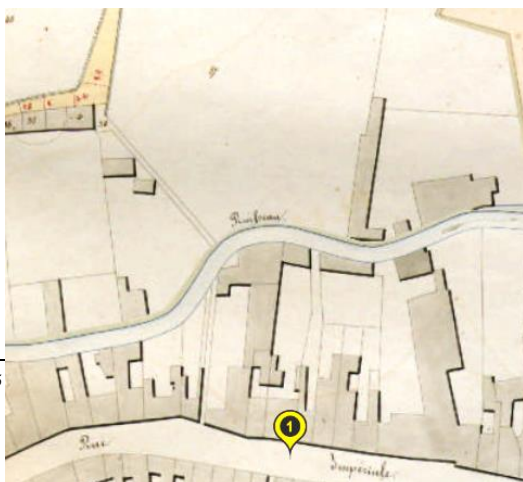
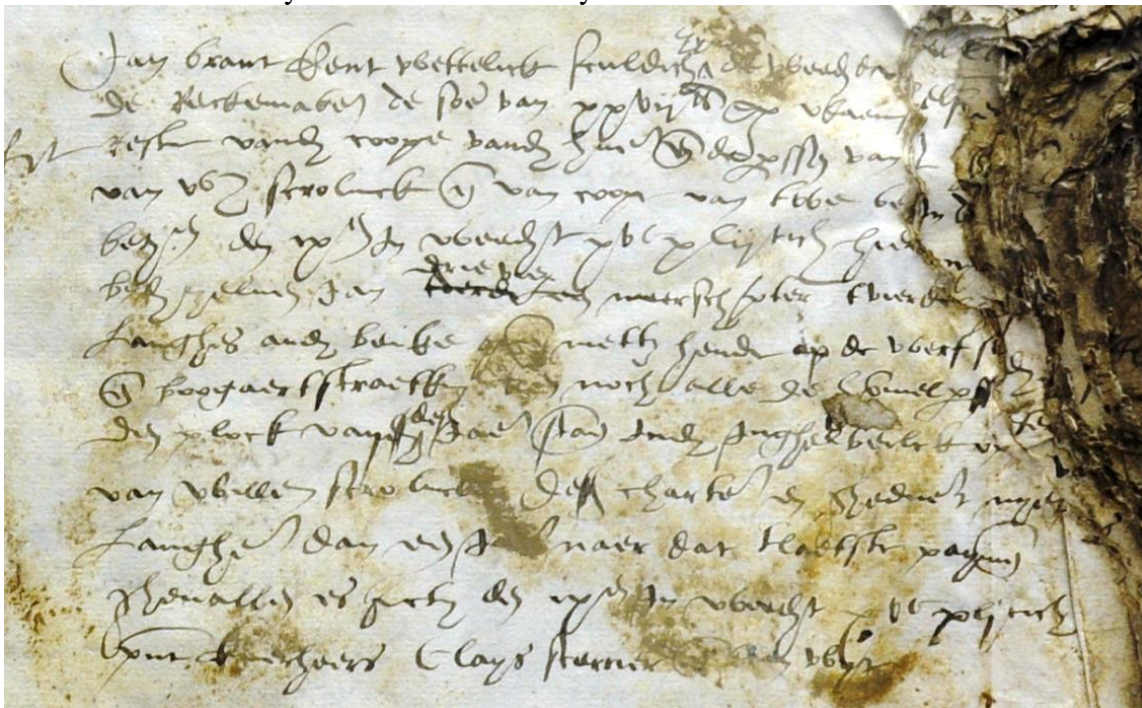
³ Ommelhove = homelhof = hopveld

⁴ Boomeloze pit - = *Bomeloze Putbeek* = de huidige Robaartbeek

9 juni 1541 – Hop op de Inghelbilck – Renten – SAP 394 – folio 13 recto

Jan Brant kent wettelick schuldich de weedewe De Reckemaker de somme van xxvij pond grooten vlaemsch
reste vande coope vande hommele ende de perssen van Willem Scrolinck ende van coop van twee ... ?... te betaelen den ix in weedemaent⁵ xvc xlij tich
Hierinne verbonden by den zelven Jan drie vierendelen meersch preter tvierde ... ? ... langhs
ande beke ende metten hende opde **Werfstraete ende Boogaertstraetken**
ende noch alle de wulghen
ende de plock vande jare stande inden Inghelbilck op derfve van **Willem Scrolinck** .
Desen chaerter en gheduert nyet langer dan een jaer naer dat tlaetste payment ghevallen es
Actum den ix in weedemaent xvc xlij tich
Present kuerheers Clays Scerrier ende Jan Wyts

De 'Inghelbilck' is de 'bilk' of het 'beluik' dat achter de kromming of de 'ingel' van de Bommelaarsbeek ligt. Momenteel staan hier de appartementen van 'de oude kliniek' op.

Deze akte is de oudste akte die we terugvonden waarin er sprake is van hophandel.

25 juni 1541 – Clais de Landsheere woont langs de Croone - Folio 14 recto – Zie ook

Clais de Landsheere

kendt wettelick schuldich zynde de wedewe van **Mahieu Polck**

de somme van xiiij pond grooten vlaemsscher munte

ende dat van **coope van hommele** te betaelen den xiiijde in meye anno xvc xlij tich
eerstcommende

hierinne verbonden byden zelven Clays een huus, erfve ende cathelen daer hy nu woont
staende **jeghensover de Beestemaerct** tusschen **de Croone** ende het huus van relicta Ghilein

Alaert – desen chaerter es niet
langher dan een jaer *nadat hij een
jaer ghevallen zal zyn*

Actum den xxvste in wedemaent
anno xlij tich

Present ceurheers Clays Scherrier

*Was Clais de Landsheere onze eerste
bekende hopkoper – hopmarchand of
hophandelaar?*

*Hij woonde naast de 'Croon' die we
door latere akten kunnen plaatsen op
nummer 11 op de kaart van de Atlas
der buurtwegen. Clais de Landsheere
woonde dus op nummer 12.*

18 juli 1541 – Clais vander Doene
geeft een lening aan Jan Dol en
Colyne – SAP 394 – folio 15 verso

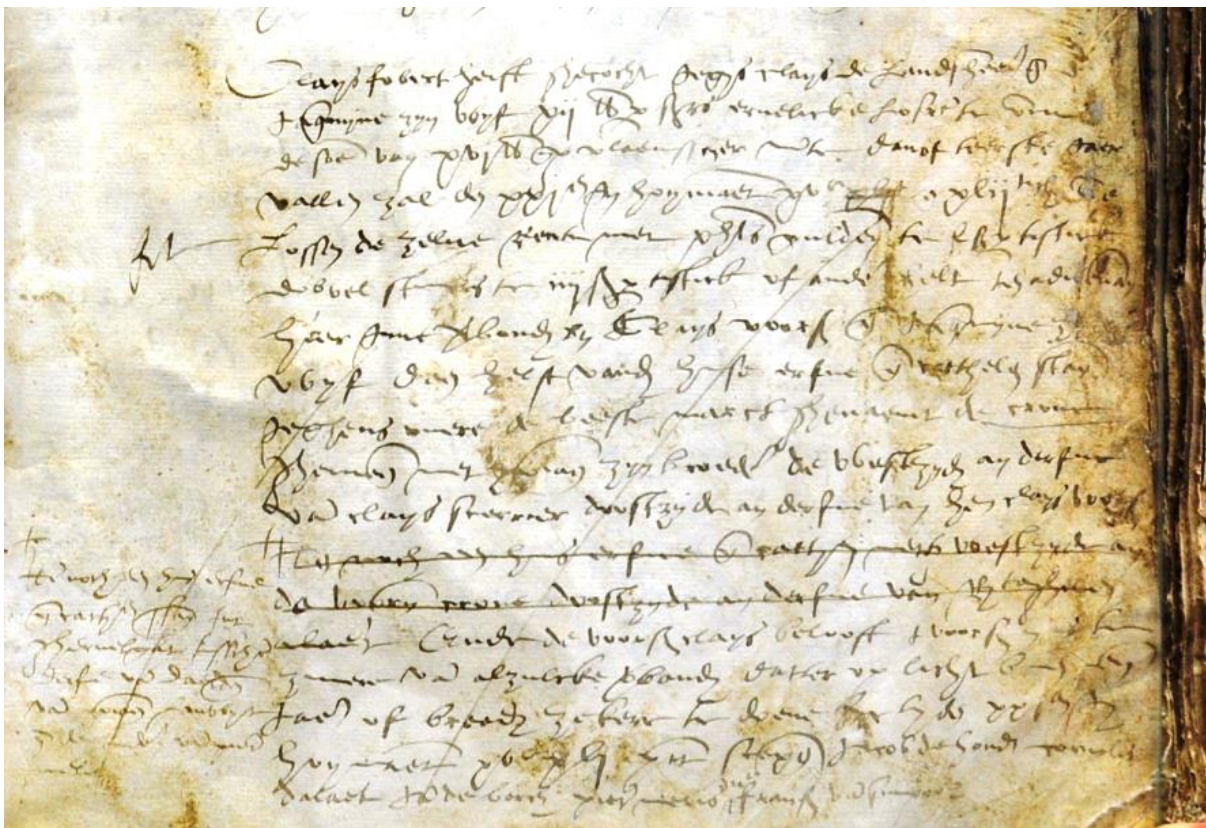
Clays vanden Doene als voocht van **Grietken de dochter van Adriaen van Simpol** heift
ghecocht jeghens **Jan Dol ende Colyne** zyn wyf, de somme van iij pond parisis sjaers
erfvelicke losrente

ende dat omme de somme van vijf ponden grooten vlaemsscher munte
danof teerste jaer vallen zal den xvijj inde hoymaent xvc xlij tich

ende lossen de selve rente met philips gulden te L schele tstick of ander ghelt ten advenante hierinne verbonden by de zelve **Jan ende Colyne** zyn wyf, een huus, erfve ende cathelen staende up de **Overdam** – de noortzyde an tstraetken – de zuutzyde an derfve van Pieter Stachduel – de oosthende op **thommelhof**

Actum den xviiij in hoymaent xvc xlj

Present schepenen Jacob de Hondt, Cornelis Vuten Dale , Jan de Berch, Pieter Melis, Jan Godduut

In het jaar 1541 werden er 61 akten in de register van de renten in geschreven. In 5 ervan is er sprake van een ‘hommelhof’.

15 oktober 1541 – Officieren mogen geen herberg houden – SAP 467 - Resoluties A

In het resolutieboek van Poperinge wordt de onderstaande generale ordonnantie opgenomen waarbij de officieren van de wet verboden wordt herberg te houden.

Onsen lieven ende ghetrauwen, de president ende lieden van onsen rade in Vlanderen, saluut ende dilecie

Alzo tonzer kennesse ghecommen es, dat daghelicx vele ende menigherande delicten ende mesusen ghecommitteert worden

in de **tavernen ende cabaretten,**

wesende binnen onsen lande van Vlaenderen,

welcke delicten ende mesusen niet alleene verborghen ende secreet,

maer oock onghestraft blyven,

uut oorzake ende ter causen van diere, dat de weerden ende meesters van de taveerne ende cabaretten, wesende officieres van ter plaetsen,

om huerlieder bier te bet te vercoopen ende meerder slete ofte leverynghe te doene (postponerende tghene daerinne zy lieden van officie weghen verbonden ende ghehouden zijn) delayeren ende dissiluleren correctie te doene over de voorseyde delicten, nocht oock inquistie te nemen, soo wel van den maten als andersins, alles tot groote schade ende achterdeele van onsen ondersaten

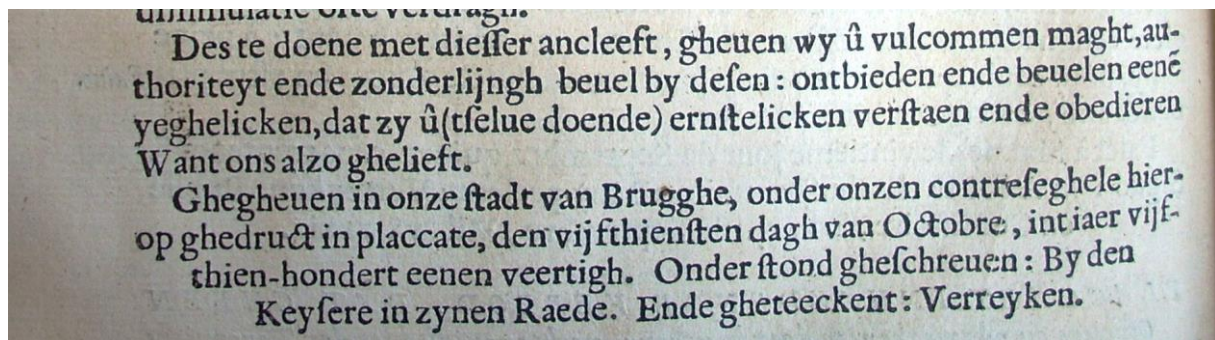
So eyst dat wy (begheerende daer inne te voorsiene, tot de verlichtynghe van onsen voorseyden ondersaten, zonderlinghe ten hende dat de voorseyde excessen ende delicten te bet tot kennessen commen, ende daer naer ghecorrigeert moghen worden) u ontbieden ende commiteren bydesen, dat ghy terstont ende zonder vertreck doet uutroupen ende condeghen over ale onse voorseyde landen van Vlaenderen, ter plaetsen daer men ghewoonlic es publicatie ende uutroupynghe te doene, ende van onsen tweghen scherpelick verbieden ende interdiceren allen onsen officieren 'ende dien van onsen vassalen ende ondersaten, so wel baillius, schauteeten, sergeanten als andere, voordanne te doen brauwere ende leveren eenich bier den tavernieren ende cabarettierne om ten tappe te vercoopen, noch oock taveerne ofte cabaret te haudene, so langhe zy lieden hure officien bedienen zulen, op de verbuerte vanden zelve officien, ende daerenboven arbitrairelicken ghecorrigeert te werdene.

Ende tot onderhaudenesse van onzer voorseyder ordonnancie ende verbodt, procedeert ende doet procederen teghens den overtreders, ende onghehoorsaeme, by executie van den voorseydne peynen, zonder gracie, dissimulatie ofte verdragh.

Des te doen mt diesser ancleeft, gheven wy u vulcommen maght, autoriteit ende zonderlinghe bevel by desen, ontbieden ende bevelen eenen yghelicken dat zy u (teselve oende) ernstelicken verstaen ende obedieren

Want ons alzo ghelieft

Ghegheven in onze stadt van Brugghe, onder onzen contresegehele hierop ghedruckt in placcate, den vijftiensten dagh van octobre, in't jaer vijftien hondert een en veertigh
Onder stond gheschreven, by den keysere in zynen raede,
Ende gheteckent: Verreyken

Uit de etymologiebank van Nederland leren we het volgende:

Een 'taveerne' komt van het latijn 'taberna' – waarvan ook het woord 'tabernakel' komt - en betekent in eerst zoveel als hut. In de middeleeuwen kreeg dit worod de betekenis van wijn- of bierhuis, kroeg of herberg.

Kabaret *betekent eveneens* Kroeg, drink- en eethuis. In Vl. nog in gebruik, met den uitspraak *kaberee* in den zin van: eene herberg van gering allooi, waar slecht volk verkeert.

Herberg zn. 'nachtverblijf voor vreemden'

Onl. *heribergi* 'legerplaats' [10^e eeuw; W.Ps.]; mnl. *herberge* 'onderkomen, logies' [1220-40; CG II, Aiol].

Oude samenstelling van pgm. **harja-* 'leger', zie → **heer 2**, en pgm. **bergō-*, behorend bij het werkwoord → **bergen** 'in veiligheid brengen, opbergen'; de samenstelling is alleen in het

Nederlands en Duits inheems.

Os. *heriberga* ‘herberg’ (mnd. *herberge*); ohd. *heriberga* ‘herberg, legerkamp’ (nhd. *Herberge*); me. *hereberge* (met vele vormvarianten) ‘beschutting, onderdak; ligplaats voor schepen’ < on. (ne. *harbour* ‘haven’); on. *herbergi* ‘logies, onderkomen’ < mnd. (nzw. *härbärke*). Wel het simplex oe. *beorg* ‘berging, beschutting, hulp’; on. *björg* ‘id.’.

De oorspr. betekenis ‘onderkomen voor een leger’ is in het Middelnederlands al geheel verdwenen, ten gunste van ‘nachtverblijf voor vreemden, eenvoudig hotel’; de verdere ontwikkeling tot ‘eet- en drinkgelegenheid, kroeg’ is vooral 17e-eeuws.

Mij is vroeger ook eens verteld dat ‘bergen’ ook wel gelijk staat met ‘borgen’ – omdat de waard diende borg te staan voor zijn logéés.

In de Poperingse acten zien we dat men een verschil maakt tussen ‘herbergen’ waar een weerd of weerdin de plak zwaait, of de tapperij waar een tapper of een tappeghe voor de drank zorgt.

Het jaar 1542

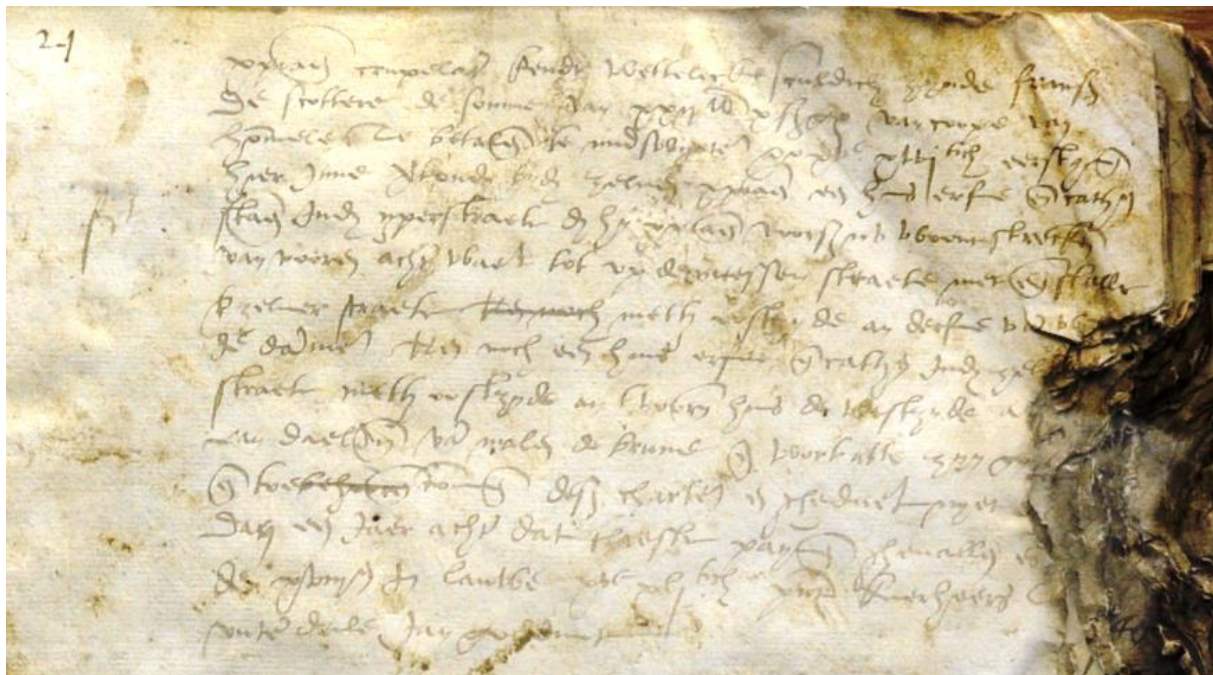
18 januari 1542 – **Crupelant heeft hommel gekocht** - SAP 394 - Folio 24

Chrispiaan Crupelant kendt wettelick sculdich zynde **Frans de Scottere** de somme van xxij pond x schele grooten **van coope van hommele** te betalen te midswinter tjaer xlvj tich – 1546 - eerstcommende – hierinne verbonden byden zelve Chrispiaan een hus erfve ende cathelen staende in de **Yperstraete** daer hy Crupelant voorseit nu woont - streckende van vooren achterwaert tot op de **Meessenstraete**⁶ met een stalle ter zelve straete - metten oostzyde an derfve van ...

Item **noch een hus, erfve ende cathelen inde zelve straete** metten oostzyde an tvoorseide hus - de westzyde an thus van daeldynghen van **Malen de Brune** ende voort alle zyn goet-present ende toecommende

Actum den xvij in lauwe xvc xlvj tich

Present kuerheers Jan Wyt - Vuten Dale ende Jan Godduut.

26 juni 1542 – **Jan Mostaert heeft schulden bij Jan Metsu** – Hop & hommele - SAP 394 - Folio 33 verso

Jan Mostaert kendt wettelick schuldich zynde **Jan Metsu** de somme van xlix pond parisische vlaemsscher munte sprutende vut **coope van hommele** naer tinhoude van eenen redutte – te betalen dezelve schult van heeden in een jaer - de penninck xvj⁷ -

⁶ De Meessenstraete – Met de Meessenstraat werd in de 16de eeuw de huidige Prof. Dewulfstraat en de huidige Ouderdomstraat benoemd.

⁷ Door **pennning** verstaat men het getal, dat aanduidt, **hoeveel** maal het percent in de 100 zelve begrepen is: de **pennning** 16 is dus 6 1/4 percent, eene interest, die tot de hoogste behoort'; zie

in wedemaent⁸ xvc xliij -tich –

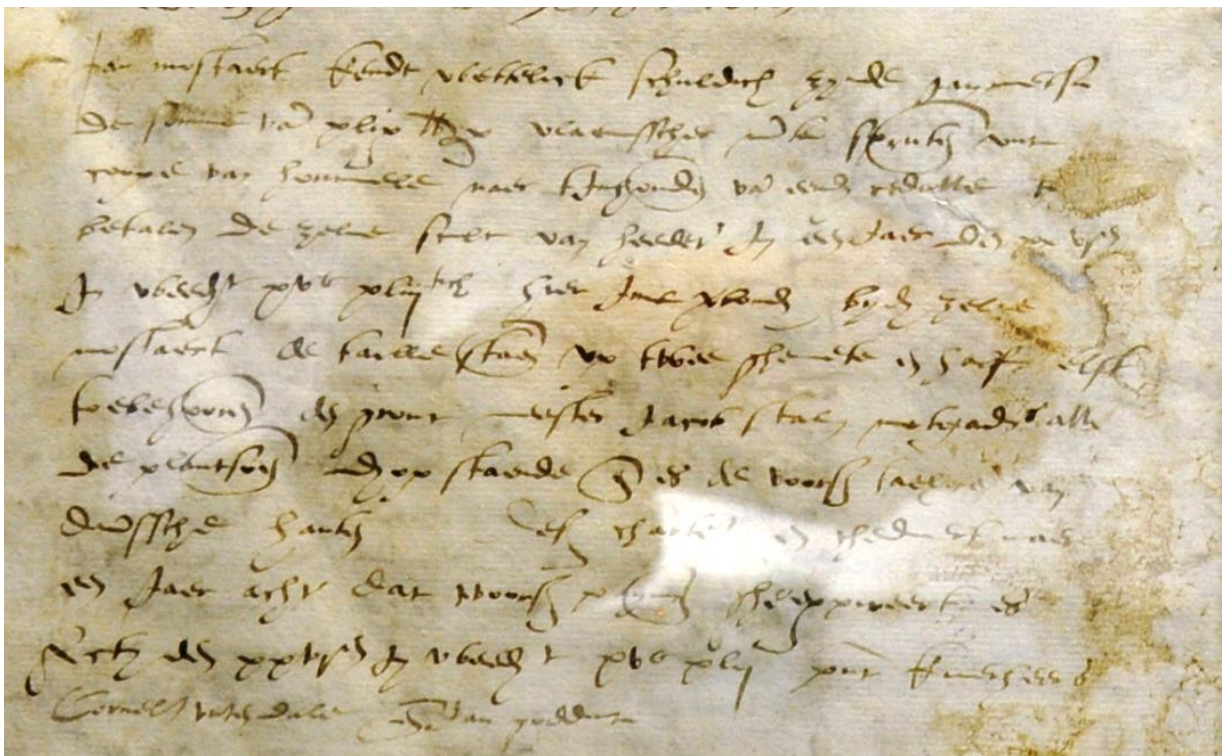
hierinne verbonden byden zelve Mostaert de taille staende up twee ghemeten en half elst toebehoorende de gront meester Jacob Stalin - metgaders alle de plansoenen daerop staende ende is de voorseide taelgli van dosshe hauten -

dese charter is chedert naer een jaer achter dat voorseide payement gheexpireert es

Actum den xxvj in weedemaent xvc xlij

Present kuerheers Cornelis Vuten Dame ende Jan Godduut

Voor een hertaling, zie onder de afbeelding

Jan Mostaert

bekent wettelijk schuldig te zijn aan **Jan Metsu**

de somme van 39 Parijse pond in vlaamse munt,

spruitende uit de koop van hop

volgens de inhoud van een akkoord

te betalen de zelfde schuld van heden over een jaar

op de 6de juni 1543

hierin wordt verbonden door de zelfde Mostaert

het kaphout staende op twee gemeten en half bos

waarvan de grond toebehoort aan meester **Jacob Stal**,

met daarnaast nog al de jonge eiken die daarop staan

en het voornoemde is hakhout is hout van de Dis

Deze schuldbekentenis blijft geldig tot na een jaar na deze vooropgestelde datum

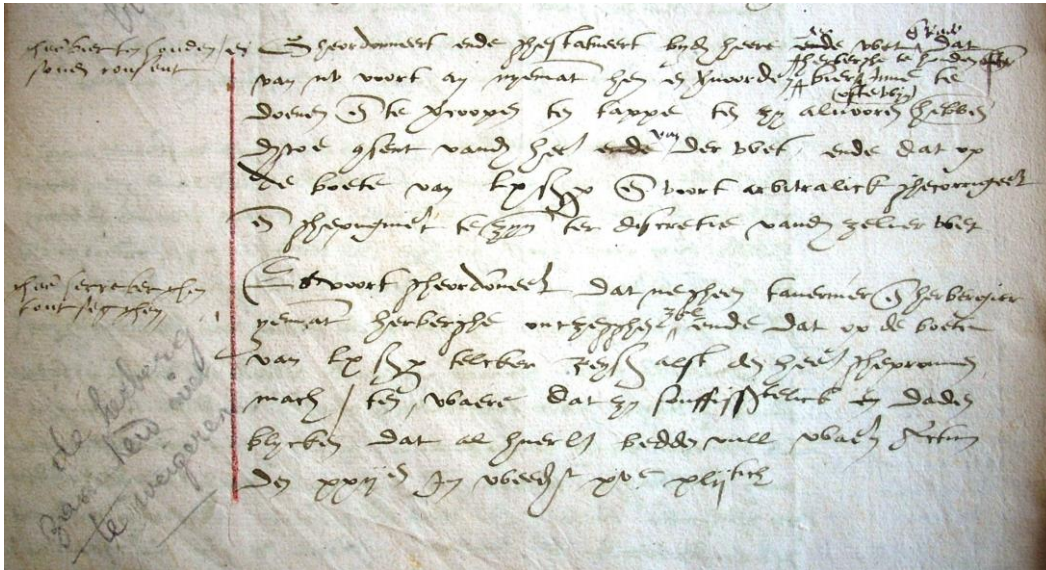
Actum de 26ste juni 1542

Aanwezig de keurheren **Cornelis Vutendale** en **Jan Godduit**

Sewel, 635: Tegens den **penning** twintig, at five per cent. Er bestond ook een spreekwoord – iets aan de pning zestien verkopen’ wat zoveel wilde zeggen als iets duur verkopen.

⁸ Wedemaand: juni

Gheordonneert dat nyemant hem en vervoordere **herberghe** te houden, ofte bier ofte wyn inne te doene ende te vercoopen ten tappe, tenzy alvooren hebbende daertoe consent van den heere ende van der wet, ende dat up de boete van 60 pond parisic ende voorts arbitrairelick ghecorrigeert ende ghepuniert te zyne, ter discretie van de zelve wet Dat negheen **tavernier ende herbergier** yemant herberghe ontzeggen zal, ende dat up de boete van 60 schele parisic 't elcker reyse, alst den heer ghepraemen magh, ten waere dat al heurlieden bedden vull waeren Actum 22 in weedemaent 1542

Museum Catharijneconvent – De Verloren zoon

*Er wordt geordonneerd dat niemand mag herberg houden, of bier of wijn indoen en ten tap verkopen, tenzij hij hiervoor de toelating van de heer en de wet heeft,
En dat op de boete van 60 Parijse pond en verder scheidsrechterlijk gecorrigeerd en gestraft te zijn, ter discretie van de zelfde wet.*

Dat geen tavernier of herbergier, iemand de herberg mag ontzeggen, en dat op de boete van 60 Parijse schellingen elke keer als de heer dit vaststelt, ten ware dat al hun bedden volzet waren.

Bemerkt alhier dat men met een herberg eigenlijk een plaats bedoelt waar men kon slapen.

Jaar 1543

1543 - De hop van Leonard Fuchs

Leonard Fuchs, die zijn naam aan de Fuchsiabloem gaf, publiceerde zijn kruidenboek voor het eerst in 1543; Al vlug verscheen er ook een Vlaamse editie van zijn boek. Over de hop vertelde hij het volgende:

Van Hoppe. Cap. LVIII.
Den naem.

Hopencruyt heetet in Griecx Bryon ende in Latijn Lupus Salictarius ende in de apoteke Lupulus ende bi tijden oock humulus. De oorsake ende reden van dese namen cint men in onsen larijnschen herbario

Geslachte

Daer sijn tweederhande geslachten van hoppe / tam ende wildt/ also wi hierna sullen verclaeren. De tamme wort met groote neerstigheyt in sommige plaetsen geplant. De wilde compt van selfs voort. Faetsoen

De tamme hoppe brengt eerst jonghe schuetkens voort/die sijn rondt ende brynroot/sonder loof. Ende so haest als die mans lengde hooghe sijn/ so worden die stelen gants row/overall met cleyn doornen ende angelen beset. De bladeren sijn row ende donckergruen ende ghelijcken dloof van witten wijngaert. Aen de steel wassen witgeele bloemkens die sijn drueselachtich ende dick tsamen ghedronghen/bijna gelijk de wijndruyven/maer perfecter ende grooter. Ut de voorseyde bloemkens wassen gants bolle, dubbel lichte bollekens oft reskens/ende tusschendatselve leyt rouwaens ront saet verborgen. De wilde hop is in alder manieren de tamme hoppe

ghelyck.

Die plaetse daert wast

De tamme hoppe wort in duytschlant ter plaetsen daer geenen wijn en wast, in de hoven ende ackers gheplant totten biere. De wilde wast overall aen de tuynen/aen hegghen ende hagen/aen de grachten ende mueren/ende waer hy aenhanghen mach.

Den tijt

Eghen de leten comen de jonge schuetkens van de hoppe ut/ende daarna climpt hi op aen lange stanghen /ende in julio begint hi te bloeyen. Maer in augusto ende int beginsel van September so wort hi vergadert.

Die natuer ende complexie

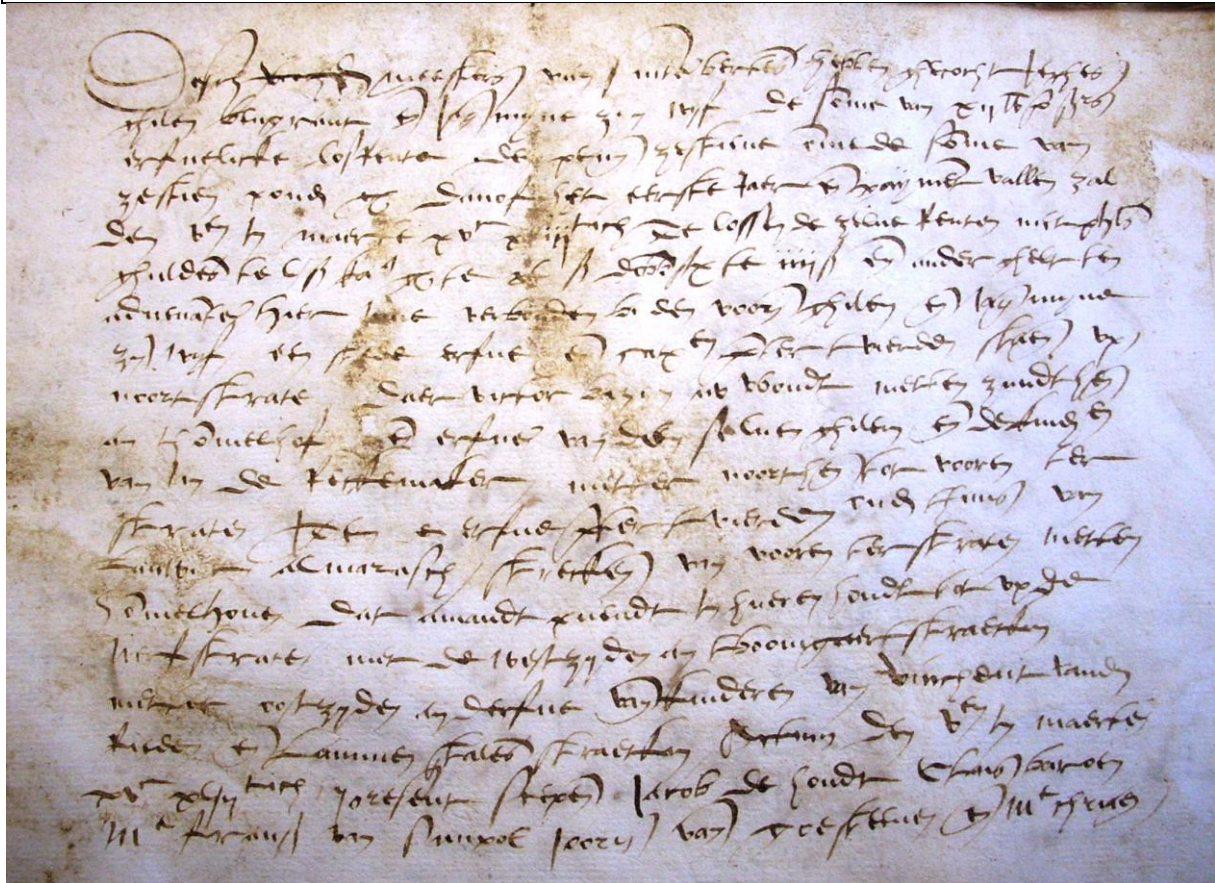
Sommige scrijven dat de hop cout is van natuere. Dander seggen hi is middelbaer/dat is noch cout noch warm. Maer si dwalen op beyden sijden

Want ghemerct dat den hoppe seer bitter is ende eenen stercken tueck heeft/so moet hi ut nooden werm ende drooge sijn inden tweeden graet. Desgelijcx so is oock de wortel van werme natuere.

Die dracht ende werckinge

Hop reynicht ende purgeert dat bloet/ende lost oock byederley gallen/ende doet alderhande geswel vergaen. De hoppen sijn goet den genen die dwater laden. Dat sap van hoppe row ingenomen/maect crachtelijcken camerbanck. Ende als hi gesoden wort/so is hi utnemende goet tot allerley verstoppinge van inwendige leden/maer hi en maect niet so seer weeck inden buyck. Dit voorseyde sap ende nat in de ooren ghedaen/verwaert die van alderhande vervuyltheyt/ende verdrijft den stanck die daerin is. Den hoppe ontsluit oock de moeder ende lost die urine/ende heeft in somma alle operatien/ die Galenus den bittere dingen toescrijft. De worte lverdrijft allerley vestopheyt/ende sonderlinghe van de lever ende milte.

5 maart 1543 - Lening door de dismeesters van Sinte Bertens – SAP 394 - renten

Dischmeesters van Sinte Bertens hebben ghecocht jehghens **Ghilen Beugrant** ende **Jacmyne** zyn wyf, de somme van xij pond parisis sjaers erfvelicke losrente den peninck zestien

omme de somme van zestiene ponden groten

danof het eerste jaer te payment vallen zal den v-den in maerte xvc xliij tich te lossen de zelve rente met philips guldenen te l schele parisis - carolus te xl schele - dobbel stuuver te iij schel ende ander ghelt

ten advenante

hier inne verbonden bi den voorseiden Ghilen ende Jaqmyne zyn wyf een stede, erfve ende cathelen - preter⁹ vierden **staende up de Noortstrate**, daer Victor Kazyn nu woont, metten zuudthende **an thommelhof ende erfve van den selven Ghilen** ende de landen van Jan de Reckemaeker

metten noorthende tot vooren ter straten

tot de erfve preter tvierendeel¹⁰

ende thuus van Laurens Almarasch streckende van vooren ter straeten **metten hommelhoven** dat Amandt Pueudt in huereu houdt

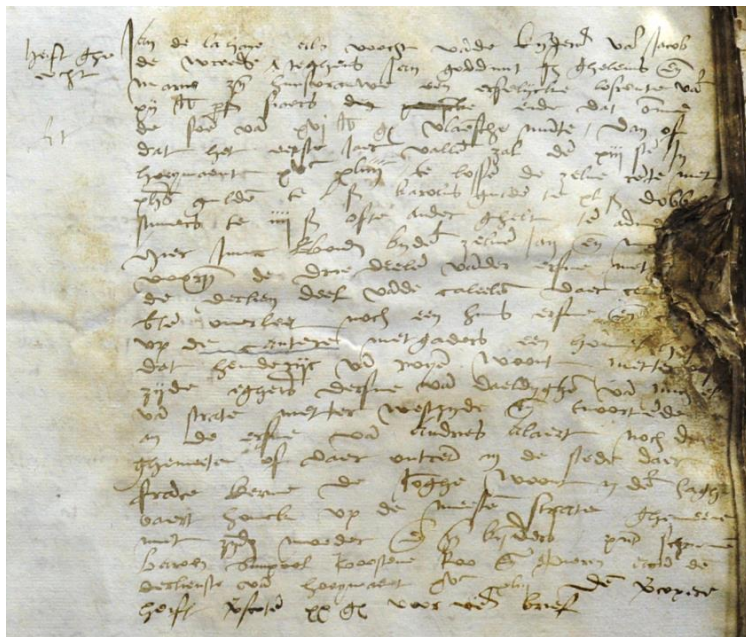
tot op de **Wurfstrate met de westzyde an tBoomgaertstraetken**¹¹

met de oostzyde an derfve van de kinderen van Vincent Tandriaen ende Lammen Stalen straetken

Actum den vden in maerte xvc xliij tich

Present schepenen Jacob de Hondt, Clais Baroen, meester Frans van Simpol, Joorys van Goosteene ende meester Frans Deroo

13 juli 1543 – Jan de la Haye geeft een lening aan Jan Godduut en Marie - - SAP 394 – Folio 56

Jan de la Haye als voocht vande kynderen van Jacob de Vreede heift ghecocht jehens **Jan Godduut filius Gheleins ende Marie** zyn huusvrauwe een erfvelycke losrente van xij pond parisis sjaers ende dat omme de somme van xvj ponden grooten vlaemsscher munte danof dat het eerste jaer vallen zal den xij ste in hoymaent¹² xvc xliij – te lossen de zelve rente met philipsghuldens te L – 50 - schele – karolusghuldens te xl s- 40 - chele – dobbel stivers te iiij schele ofte ander ghelt ten advenante –

hierinne verbonden byden zelve Jan ende Marie voorseid de drie deelen vande erfve metter de derden deel vande catteelen daer Clais ... overleet – noch een huus, erfve ende cathelen up de **Coutere** metgaeders een **hommelhof** daer Henderyc van de Croye woont – metter oostzyde jehens derfve van daeldynghen¹³ van M... van Strate – metter westzyde ende tnoortende an de erfve van Andries Alaert –

⁹ Preter – verminderd met

¹⁰ Vierendeel – één vierde van een gemet

¹¹ Met het Boomgaardstraetken wordt hier effectief de huidige Boomgaardstraat bedoeld, één van de weinige straten die zijn oude naam bewaard heeft.

¹² Hoymaent : juli

¹³ Aeldynghen : de erfgenamen

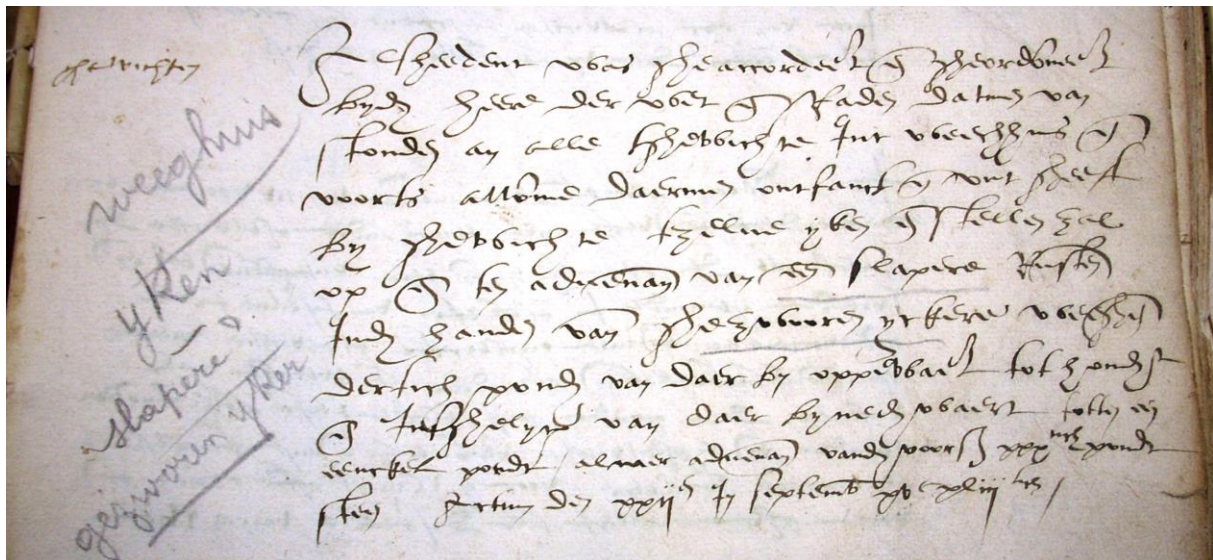
noch drie ghemeten of daer ontrent in de stede daer Frans Kerne de jonghe woont in de **Haghebaerthouck** op de Meessestrate – ghemeene met zynen moeder ende zyn kynderen

Present scepenen Baroen, simpool, Goosteene, Roo ende Pieren

Actum de dertienste van hoeymaent xvc xliij

De vercooper heift verschoten xx gulden voor desen brief

22 september 1543 – **Het ijken van de gewichten** – SAP 467 - Resoluties A – folio 34 - 35

Item heedent was gheaccordeert ende gheordonneert byden heere den wet ende raden dat men van stonden an alle ghewichten int weechhuus ende voorts allomme daermen ontfanghen ende vutgheeft by ghewichte tzelve yken ende stellen zal op ende ten advenante van **de slapere** rustende inde handen van de ghezwooren ykere **weechende dertich ponden** van daer by oppewaertgs tot hondert ende insghelijckx van daer by neerwaerts totten een enckel pont alnaer advenante vanden voorschreven xxxtich pondt steen
Actum den xxijde in september xvc xliij tich

In 1543 was er dus ook al een weeghuus of een waag te Poperinge waar men vooral boter en hop woog. De ijker had de 'slaper' bij hem thuis. Deze slaper was het referentiegewicht waaraan alle gewichten dienden te beantwoorden en bedroeg in Poperinge een gewicht van 30 ponden. Op dezelfde dag werd ook de volgende ordonnantie gepubliceerd.

Den xxij in september xvc xliij

Zo was gheordonneert byden heeren en de wet ende raden vanden stede van Poperinghe ende bevolen eenyghelicken bij desen die coopen ofte vercoopen by ghewichte, cleene ofte grootte, dat zij lieden huerlieden ghewichte zullen bringhen totter ghesworen ycker binnen ghenachte (*ghenachte = gerechtsdag*) ende die daer doen verycken naer de slaper van den stadt, eer ander stontd dat zij daermede vutgheven ofte ontfanghen zullen ende voorts van jaere te jaere zal een eyghelicken ghehouden zijn huerlieden ghewichte te doen ickenen, daermede zy vutgheven ende ontfanghen ende dat van sinte luycx dch tot aller heylighmesse

op een boete van v schelle parsiis daer op den ycker stellen zal telcker reyse **het byteeken** vanden zelve jaere hebbende daer vooren van verstreten vi deniers parisis vanden sticke van thien ponden nederwaert ende van daer upperwaert xij deniers parisis ende zyn loot dat hyer toe doet betaelt ende van alle jaere van elck ghewichte te yckene tzy groot of cleene ende tbyteeken daer up te stellen ij deniers parisis

Item es voort gheordonneert dat niemant van nu voortan en vervoordert te wegghen **met eenich ander ghewichte** dan zulck als den ycker by zyne eede vutghevende es ende wierdt yemandt in ghebreken van tselve te contrarierende ende met ghelycke ghewichte tlaetsten ofte gheen byteeken hebbende oft andere te weegghen, zal verbueren drie ponden parisis telcker reyse als hij

bevonden werdt ende tghewichte verbuert ende an stucken gheslegghen ter presentie vande heeren

voor zijn huus ofte craem ende voort ghecorrygeert ter discretie vande wet

Item is noch gheordonneert dat dat gheen persooone van buuten van wat stede ofte van waer hij zij, alhier binnen Poperinghe zal wegghen met eenich ghewichte van buuten nemaer alleenelick met alzulckdanich ghewichte als den ycker alhier vutghevende es op de boete van iij pond parisis met correctie van dien bevonden waere doende metgaders dat hemlieden es te kennen ghegheven waere

Item welcke voornoemde boeten ende bueren, d'officieren vande waeke ghehouden werden t'onderhouden ende te corrigieren d'overtreders van dien

bijzonder in de butter, caes ofte fruyt maert ende al datmen ter maert by ghewichten vercoopt danof de bestelders vander maert de correctie hebben zullen

alzo zylieden ghehadt hebben totten dache van hedent

overghevende de selve boeten die van binnen bevonden werden ter sue ghelicke ander boeten ende die van buuten naer doude costume danof gheuseert

Actum ut supra

12 november 1543 – **Nieuwe accijnsen van de vier leden** – SAP 467 - Resoluties A

In 1541 laaide de oorlog tegen de Turken in Hongarije weer op en in 1543 sloot de sultan Suleyman I bovendien een informele coalitie met de Franse koning Frans I. Gezamenlijk voerden zij daarop een aanval uit op Nice, een strategische havenstad in handen van Karels bondgenoot, hertog Karel III van Savoye. Vandaar dat Keizer Karel in permanente financiële

nood zat en een zoveelste bede deed om geld te verzamelen. Ook in Poperinge dienden deze centen verzameld te worden en op de 12de november 1543 werden de nodige ontvangers aangesteld:

Als hedent desen xij de in november xvc xliij

Zo was by scepenen, kuerheers ende raden vander stede van Poperinghe

Pieter Descritutre

ghecommen ende ghestelt ten ontfanghen van **de verhooghinghe van de assissen vande biere** alhier binnen dese stede, kuere ende heerlichede ghesleten,

Maerten Debuckere ten ontfanghe van **de assysen van de wynen**

ende **Francois Diedeman** ten ontfangher van alle dander *quallivotten*,

de welcke byde majesteit ghestelt naer d'inhouden van zijne placcaeten

up het gouden ende silvere laken, fluwelen cradinosinne, ostaden, halfostaden, sayen,

camelotten, brussche pattinnen, ene alle ander soorte van wullen ende lynen lakenen,

metsgaders ossen, koeye, kalvers, swynne, scapen, oieren scapen ende dierghelicken beesten

ende dat omme de **iiijc dusent croonen** te furnieren ende van den zyne majtsteit byde vier

leden slants gheconsenteert ter restistentie van zyne vianden

Actum ut supra

Jaar 1544

20 februari 1544 – **Handelszaken gedaan in herbergen binnen de 24 uren verbroken worden** – SAP 467Resoluties A – blad 43

Item es anderwaerf gheordonneert ende ghestatueert by den heerre, de wet ende raeden,
dat van nu voortan,
van alle coopmanscepen, contracten ende voorwaarden die gheschien ende ghemaect sullen werden in tavernen, men zal de zelve sulcke contracten, coopmanscepe ende voorwaarden moghen berouwen binnen 24 heuren, eerst daernaer volghende

Mits by den zelven berouwere te betalen ende up te legghen lyfcoop,¹⁴ godspenning ende al datter up verschoten ende ghegheven es, 't sy stalleghelt ofte ander ghelt, ende daer gheen lyfcoop ghestelt en es, werd den voornoemde statuten ghehouden te betalen 't geheele ghelach¹⁵, metsgaeders ooc boven dese **een dobbel stuyver van elc pond groote van al soo vele als de coopmanscepe bedraeghen sal.**

Welcke dobbel stuyvere de weert daer de voorseyde coopmanscepe ghebeurt es, zal ghehouden zyn deugdelyck ende ghetrouwelick 't ontfanghen ende over te bringhen in de handen van de dischmeesters van St. Bertins, ten eersten zondaeghe van 't statuut, up de verbeurte van 't dobbel te betaelen van 't geene die hy ontfanghen heeft ofte ghehouden was te ontfanghene.

Actum 20 in sporcke 1544

26 februari 1544 – Fransois van Amele heeft schulden bij Pieter Hazebaert - SAP 394 – Folio 67 – Renten

Fransois van Amele heift al wettelick ghekendt schuldich zynde **Pieter Hazebaert** de somme van xvj pond grooten vlaemsscher munte – te betaelen bin v – 5 - jaeren – te weten deerste iij jaeren xxxvj pond parisis sjaers ende de twee laetste jaeren xxiiij pond parisis wanof teerste jaer vallen zal te baefmesse xvc xliiij ende also voort van jaere te jaere totter vulle betalinghe zoot voorseyd es
Hierinne verbonden byden zelven Fransois alle de catheilen – drooghe ende groene –

¹⁴ Lyfcoop : WNT De drank (wijn, bier enz.) die bij het sluiten van een koop, thans vooral bij een openbare verkoop, vroeger ook wel bij een verpachting, door koper (pachter), verkoper (verpachter) en getuigen (mnl. *lijfcoopsliede*) gedronken en door den koper (pachter) betaald wordt; voorheen ook wel het geld dat voor dien drank gegeven werd, en bij uitbreiding: fooi, drinkgeld. Zie verder over het woord, dat nog in vele dialecten in verschillende vormen (*lij(f)koop*, *lijkop*) bekend is, VERDAM, in *Tijdschr.* 11, 237 volg. — Verg. LIEFKOOP.

¹⁵ Het ghelach = de ganse vertering

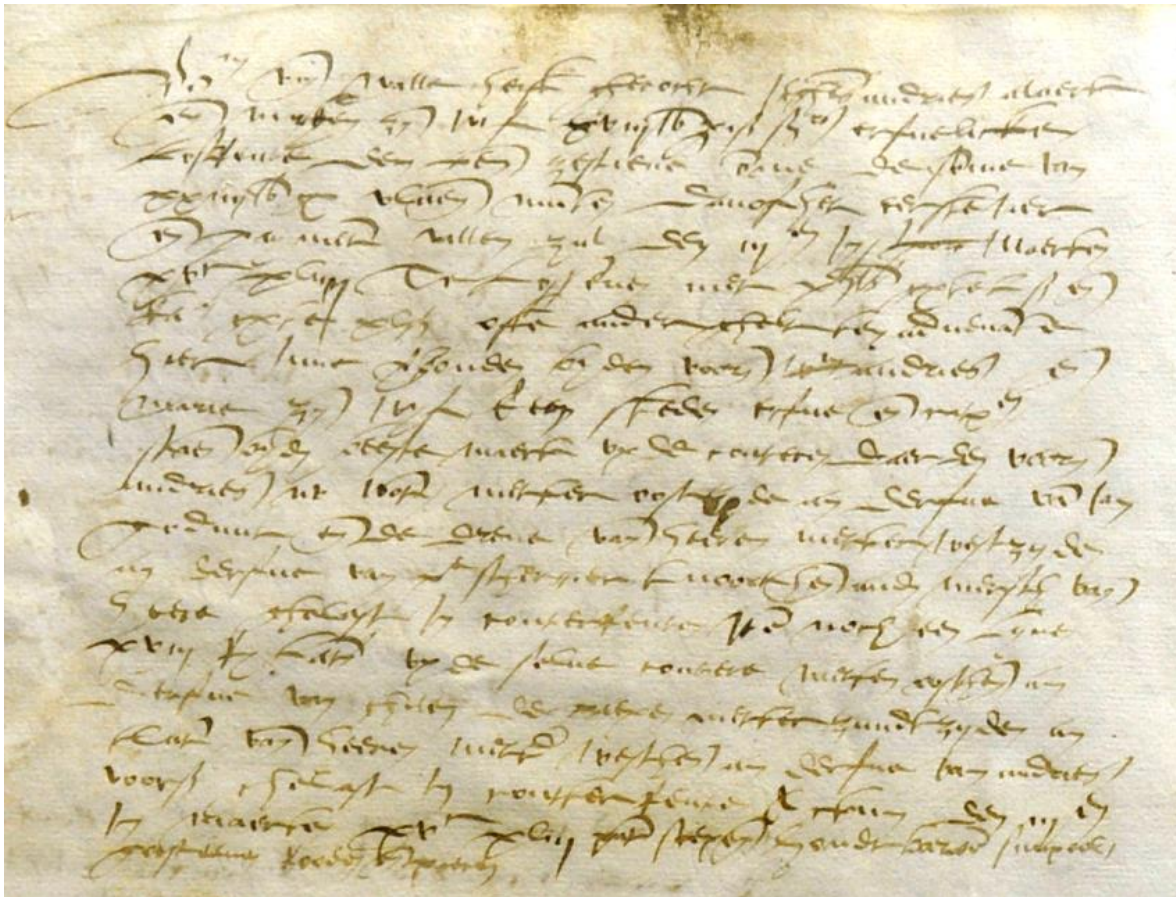
cleen ende groot staende inden Eeckhouc op de gront van relictia Jooris de Clercq metgaders alle zyn inhaven, beesten, **hommelperssen**, messen ende alle zyn goet – present ende toecommende – waer tzelve ghestaen ofte gheleghen zy –

Ende inden datter lynwaet, clederen, willen op de voornoemde inhaven weder ghehouden de grondenaer te garanderen tot xij pond parsiis sjaers – desen chaerter en gheduert nyet langhe dan een jaer

Actum dat laetste payement ghevallen es

Actum de xxvj in sporcle xvc xliij

Present kuerheers Clays Verdoene ende Jan Godduut

7 september 1544 – Octrooi op de bieren vernieuwd – SAP 467 - Resoluties A

Gheordonneert byden ghemeene wet ende raden dat dofficieren van de biere huerlieden eedt vernyeuwen zullen op tonderhouden van huerlieden kuere ende zonderlinghe op de sacke van **'t blasen van 't vleesch**

Actum den iijde in september xvc xliiij

Bij het 'blazen' van het vlees peuterden de beenhouwers aan het vlees zodat dit er voller en zwaarder uitzag. Het was een truuk om oud vlees jonger te laten uitzien en dit was verboden.

Ende voort gheordonneert op 't vertoogh van **Guillard de Cherf**, ontfanger van de imposte vanden quartier ende stede van Yper

dat men tadvise van de wet ende raeden omme zenden zal by

gheschrifte

te weten dat zylieden wel van de advise zijn dimposte van de assyse op de groote bieren te verdubbelen ende – zonderlinghe dat tbier dat op 't platte landt ghestelt en zal worden, also vele gheven zal inde imposte als 't zelve bier gheeft in assisse ende impost tsamen binnen inde stede –

ende voorts van alle de vutvaerten coopmanschepen eenich impost

alzo wel vander cooper als van den vercooper te heffen,

tzy den lx d penninck ofte anders ende dat men d'imposte op de particuliere coopmanscepe waeren zoude

Actum ut supra

Es ooc gheordonneert ende ghelast de wet debvoir te willen doen omme **t'octroy van de biere** ende wyn te vernyeuwen ende te vermeersen, te weten de groote bieren als **kuete, inghelsche bier, knol, dobbel ende enckel oostersch bier, crabbelaere** de vierden penninck ofte de kuete, knol xxx schele ende het inghels bier xl schelle wel verstaende tgene gheimpetreert hebbende dat men dat nyet useren en zal noch heffen ten zy alvooren de raden opgheroupen zynde metgaeders ooc de notable vande stede in pretense ghetale

actum ut supra

in de marge

metgaeders ooc ij schelle parisis op elcke tonne alhier ghebrouwen daerboven de stede accysen

*Volgens de website 'Bierpegel tijdens het ancien régime' van Ivan Derycke werd **de knol** te Antwerpen in 1506 als volgt gebrouwen:*

*"Dit bier geheeten **knol** sal worden lanck gebrouwen vuytgevens L vaten. (50 vaten)*

*Hier soudemen nu eertyts inne doen VI veertele **terwen** tot twintich stuvers gerekent facit VI gulden.*

*Item nog twintich veertelen **gersten** gestelt op tweelf stuvers de veertele facit XII gulden.*

*Item drientwintich veertelen **haveren** tot seven stuvers gerekent facit VIII gulden I sts.*

Ende voer de hoppe ende berninghe (brandstof) te samen IIII gulden"

Dus de m:out werd samengesteld 6 delen tarwe, 20 delen gerst en 49 delen haver.

Crabbelaar – bier kunnen we waarschijnlijk gelijk stellen met inlands gebrouwen 'dubbel' bier. Momenteel wordt er terug een Crabbelaar-bier gebrouwen te Gent.

Het woord 'Crabbelaere' kan ons nu raar klinken, maar het is eigenlijk gewoon de volksnaam van de vierstuiverspenning van Keizer Karel. Zinspeling op de afgebeelde Keizerlijke Adelaar.

De Crabbelaere met de adelaar die aan het krabben is.

3 november 1544 – Lauwers Puendt heeft schulden bij Jan van Bethalem - SAP 394 - Folio 75

Lauwers Puendt kendt wettelick schuldich zynde Jan van Bethlehem de somme van xxvj pond parisic te betalen de selve somme by thien ponden grooten ghereet ende twee ponden grooten **ter couden ypermaert** eerstcommende –
noch twee ponden grooten ter **assentiemaert** daer naer xvc xlv tich ende danne van assentiemaert ter assentiemaert vier ponden gooten sjaers totter vullen betalinghe -
hierinne verbonden byden voornoemde Lauwers een huus, erve ende catehelen staende op de **Werf** - twelcken hy Lauwers jehghe den zelve Jan ghecocht heeft metter noortzyde op tstraetken - metter zuudtzyde an **thommelhof** van meester Pieter Lauwic
Actum den iij in november xvc xliij tich

Jaar 1545

19 februari 1545 - **Accijns op het kleine bier voor de aermen** – Resoluties

De Dis of de Armen die instond voor het onderhoud van de armen, was op zoek naar geld om een 'ycken' koren te kopen voor de distributie van brood onder de armen. Een 'ycken' is gewoon een gepaalde maat. Men kocht voor de helft tarwe en voor de helft rogge. Om dit te kunnen kopen gaf de std aan de dis een lening die zij konden terugverdienen met de accijnzen op het 'klein' bier of tafelbier.

Gheaccordeert ten zelven daghe byden voorseide heere wet ende raden te presentie van mijn heere de proost

dat men de ghemeene aermen gheven ende toelaeten zal de assyse van de cleine biere totten ougst toe

ende de stede zal de voornoemde dischmeesters daerop leenen **de ycken coornes**, te weten half taerwe half rugghe ende zal de zelfde van des verwachten ende verbeyden tot dies in ghedient zullen zyn vande zelve assyse

ende mids dien zal men van nu voort ontfanghen t'imposte vande zelven bier metghaders d'assyse van de stede naer syn voorseide **van de octroye van de majesteit** ende vercoopen tzelve bier ten tappe den ouden grooten

Actum ut supra

4 november 1545 – Meestert Pieter Lauwic geeft een lening aan Ghilen Cauwersyn en Janeken - SAP 394 - Folio 96 verso

Meester **Pieter Lauwic** pbr¹⁶ heift ghecocht jehgens **Ghilen Cauwersyn ende Janeken** zyn wyf de somme van vj ponde parisisschaers erfvelicke losrente - den penninck xvj –

ende dat omme de somme van viij pond grooten vlaemsscher munte –

danof teerste jaer vallen zal den iiij in novembre xvc xlvi tich -

te lossene de zelve rente met philipsgulden te L schele tstick – dobbel stuvers te iiij schele tstick ofte ander ghelt ten advenante -

hierinne bevonden byde voorseide comparanten **tvierde van de maerlestedede** - erfve end catheilen metter **hommelhove** staende op de **Overdam** daer hy Ghilen voorseid nu woont -

streckende achterwaerts totter erfve van Clays Wyckaert ende Jan de Nuwelaere - van **noorden op tPepestaetken** - ghemeene met zyn moeder ende inde byleven zyn broeder -

ghelast in **Overdamssche schult**

Item noch tvierendeel vande zelve stede, erfve ende catheilen onlancx ghecocht jehgens Christiaen Cruypelant - streckende achterwaert also verre als derfve van Clays Wyckaert

Item noch drie vierendeel **elstlandts** - erfve end catheilen liggheende inde **Hipshouc** ghemeene met zynen voorseide moeder ende broeder in drie parcheelen –

te weeten de vijf lynen preter xij roeden - metter oostzyde an telst van daeldinghen van Marx Loons - tzuutzyde op tsayland -de westzyde an telst van Ghilen Hazebaert

ende dander lyne ende xij roeden metter oostzyde ende zuutzyde an telst van Jan van Pottelbergh ende de tweede lyne ende lxx roeden toosthende an telst van Ghilen

Hazebaert - tzuuthende an tlandt van daeldinghen van Clays de Waghemaeker - de noortzyde an telst van jan van Pottelberghe voorseid -

ghemeene als boven ghelast gheheel in xvviij schele den heere

¹⁶ Pbr = presbytes = priester

Actum den iij in november xvc vivenveertich

Present scepenen Willem Scrolinc - Ghilen Hazebaert - meester Christiaen de Roo - Gillis
Pieren - Fransois Diedeman